

Nationella ANDT-strategin

En samlad strategi för alkohol-,
narkotika-, dopnings- och
tobakspolitiken 2016 - 2020

Lena Bolin; Länsamordnare ANDT
lena.bolin@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Västerbotten

ANDT-strategin 2016-2020

- Syftet - att ange mål och inriktning för hur samhällets ANDT- insatser ska genomföras, samordnas och följas upp **2016-2020**
- Utgångspunkten är det övergripande ANDT-målet tillsammans med resultaten från utvärderingen av föregående strategiperiod 2011-2015
- En förnyad, men fortsatt samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken
- Jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet måste tydliggöras och genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer
- Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk utgör grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbetet

ANDT-strategin 2016-2020

- Folkhälsomyndigheten ses i sammanhanget som en huvudaktör nationellt som bör få en starkare och tydligare roll att stödja genomförandet av ANDT-strategin
- Nationella och regionala nivån spelar en stor roll för att stödja det lokala arbetet och engagemanget.

Folkhälsoperspektivet - den nationella folkhälsopolitiken

”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen” (Mål för folkhälsan, prop. 2002/03:35)

- **Hälsans bestämningsfaktorer**

- Forskning visar att flertalet av dagens sjukdomar har multifaktoriella orsaksmönster
- Nätverk av förhållanden som påverkar människors livssituation
- Innebär fördelar när det gäller uppföljning

- **Folkhälsoarbetet syftar till**

- Att stärka de faktorer som bidrar till en god hälsa; frisk- och skyddsfaktorer och att motverka eller minska sådana faktorer som bidrar till ohälsa

De elva folkhälsopolitiska målområdena

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Tobak, alkohol, narkotika, dopning och **spel**

ANDT-strategins målområden

Det 11.e folkhälsomålet

*”ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk”
(2011)*

Innebär...

- Att förhindra all skadlig alkoholkonsumtion bl.a. genom att minska konsumtionen och skadliga dryckesvanor
- En nolltolerans mot narkotika och dopning, - att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak
- Grundbultar i den politik som bedrivs inom målområde 11 som är avgörande för utvecklingen är;

Tillgänglighet, pris och sociala normer!

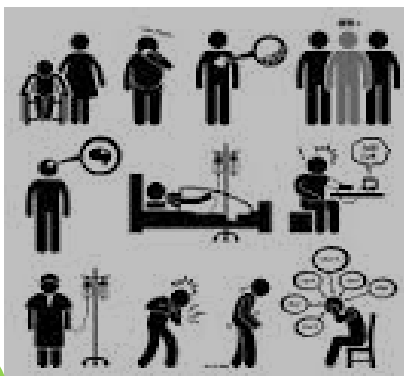
Konsekvenser av ANDT?

Alkohol bidrar till mer än 200 sjukdomar. 385000 barn har en förälder som dricker för mycket!

Samband mellan alkohol och cancer, hjärt- och kärlsjukdomar samt depressioner...

Cirka 2 % av den vuxna befolkningen har spelproblem

100 000 insjuknar i rökrelaterade sjukdomar

Rökning ökar risken upp till 30 gånger att få 58 olika sjukdomar

Vård för avgiftning, vård för psykiatriska problem och vård för andra skador till följd av narkotika.

Dopingbeslagen ökar, stort

Drygt 20 % av all hjärt- kärl sjukdom beräknas bero på rökning

Alkoholpolitiken

- En del av vår kultur
- Totalkonsumtionsmodellen
- Alkoholpolitiska insatser mot hela befolkningen
- Konsumtionen hålls nere av ekonomiska och fysiska tillgänglighetsbegränsade åtgärder

Narkotikapolitiken

- Olagligt att bruka narkotika; ett narkotikafritt samhälle
- Kontrollera och bekämpa
- Tillgång till effektiv behandling vid missbruk

Dopningspolitiken

- Svensk lag mot dopning (1992)
- Polis och tulls beslag omfattande
- 100 % ren hårdträning
- Samordning och insatser mellan myndigheter

Tobakspolitiken

- Minska allt tobaksbruk
- Kostar 30 miljarder per år
- Arbeta brett med olika strategier mot olika målgrupper
- Ramkonvention om tobakskontroll (2003)
- Reviderat tobaksprodukt direktiv inom EU (2014)

... och spel!

- Problem med spel om pengar ingår i [Socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen \(från och med 1:a januari 2018\)](#). Det innebär att kommuner har ansvar för att förebygga spelproblem samt erbjuda råd, stöd och behandling till personer som har allvarliga problem med spel om pengar
- Länsstyrelserna har fått i uppdrag att stödja kommuner och landsting gällande deras utökade ansvar för spelmissbruk enligt lagändringarna i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen
- Kunskapsstöd har tagits fram (Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen)

Mål

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.

2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.

3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Insatsområden

Skarpare reglering för att minska illegal handel av tobak.

Samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn.

Bekämpning av illegal handel och en restriktiv och tydligt reglerad och legal handel via digitala medier.

Samverkan mellan ANDT-förebyggande och brottsförebyggande arbete på alla nivåer.

Reglering och tillsyn för att begränsa marknadsföring och exponering av alkohol och tobak.

En hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov.

Effektivt arbete mot langning av alkohol och tobak.

Spridning och tillämpning av ett kunskapsbaserat cannabisförebyggande arbete.

Uppmärksamma och förebygga ANDT-relaterad ohälsa bland kvinnor och män samt flickor och pojkar inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och inom andra arenor.

Dopningsförebyggande arbete inom motionsidrotten.

Samverkan mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst samt med andra aktörer för en sammanhållen vård utifrån kvinnors och mäns samt flickors och pojkars specifika förutsättningar och behov.

Insatser för att nå kvinnor och män samt flickor och pojkar i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av missbruk eller beroende.

Tidig uppmärksamhet av riskbruk och beroende bland blivande föräldrar.

Uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till flickor och pojkar som föds med skador till följd av ANDT eller som växer upp i familjer med missbruk eller annan omsorgssvikt, inklusive förekomst av våld, med koppling till alkohol eller narkotika utifrån deras förutsättningar och behov.

Strategiskt och långsiktigt arbete för att motverka narkotika-relaterad dödlighet bland kvinnor och män samt flickor och pojkar.

Insatser för att motverka trafikrelaterade skador och dödsfall till följd av alkohol- och narkotikabruk.

Aktivt verka för en folkhälsoorienterad syn på narkotika inom EU och FN med utgångspunkt i politiken för mänskliga rättigheter.

WHO bör arbeta fram och anta en bred folkhälspolitik ansats till narkotikafrågan före 2019.

Utveckla narkotikafrågorna i det globala utvecklingssamarbetet.

Internationellt arbete mot dopning med utgångspunkt i idrotten.

Aktivt verka för genomförandet av WHO:s ramkonvention om tobak.

Aktivt verka för och bidra till en EU-gemensam alkoholstrategi.

Nordiskt samarbete.

Genomförande och uppföljning

Kommunens roll:

- Kommunernas ansvar – socialnämnden ska arbeta aktivt för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel
- Kommunen har en viktig roll när det gäller att förebygga hälsomässiga och sociala skador på grund av missbruk
- Ska beakta barnperspektivet

Landstingets roll:

- Verka för en god hälsa hos hela befolkningen
- Personer med missbruksproblematik – samverkan mellan kommun och landsting för att tillgodose målgruppens behov
- Skyldiga att förebygga och behandla skador till följd av ANDTS-bruk

Statens roll:

- Många statliga myndigheter bedriver verksamhet med bäring på ANDT-området.
- **Folkhälsomyndigheten;** Har ett speciellt uppdrag att verka för god folkhälsa, utvärdera effekter av metoder och strategier på folkhälsoområdet, följa hälsoläget i befolkningen och faktorer som påverkar detta t ex bruk av ANDT
- **Länsstyrelsens roll;** Har en central funktion för att genomföra strategin, genom att stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet

Förordning om: Länsstyrelsens samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet

Länsstyrelsen ska genom samordningsfunktionen stödja i huvudsak följande fem områden:

1. Genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet.
2. Utvecklingen av ett långsiktigt kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete
3. Utvecklingen av tvärsektoriella insatser i kommunerna och landstinget
4. Samarbete på lokal, regional och nationell nivå
5. Utbildning och kompetensutveckling i länet

Svensk författningssamling SFS 2012:606

Målet med Länsstyrelsernas ANDT-samordningsuppdrag

Är att:

- Stödja och skapa förutsättningar för att varje län och kommun ska arbeta för att uppnå intentionerna i den nationella ANDT-strategin.
- Länsstyrelserna stödjer kommunerna för att få till stånd ett varaktigt lokalt strukturerat, samordnat och långsiktigt förebyggande arbete.
- Genom vårt uppdrag får vi naturligt en ovärderlig kunskap om regionala och lokala förhållanden.

Samma kvalitet till alla!

Länsstyrelsen
Västerbotten

Framgångsfaktorer – regionalt och nationellt

- Att **länsstyrelserna gemensamt** arbetar fram riktlinjer och tar fram underlag för arbetet i syfte att höja den gemensamma kvaliteten och erbjuda likvärdiga tjänster/insatser i hela landet.
- Den **regionala och lokala samordningen** i sig, att den finns och fungerar, är en framgångsfaktor. Det bildar en röd tråd i det förebyggande arbete och underlättar implementeringen av nationella strategier och viljeriktningar.
- Att **tillsynen** tydliggörs och stärks som en viktig del av det ANDT-förebyggande arbetet. Stöd från nationell nivå gällande omvärldsbevakning och kunskapsspridning.

**En samverkan mellan tillsyn, ANDT-samordning
och brottsförebyggande arbete**

Nationella ANDT-strategins implementering i länets kommuner

- Att koppla lokala styrdokument inom ANDT, BRÅ och folkhälsa (mål 11), till den nationella ANDT-strategin.
- Mandat via Kommunfullmäktige/KS samt lokalt råd inom ANDT, BRÅ eller folkhälsa
- Samverkansöverenskommelser Polismyndighet/Kommun samt koppling till genomförande- handlingsplaner
- **Viktiga perspektiv:** *Barn och unga, jämlikhet i hälsa, jämställdhet, helhetssyn*

Framgångsrikt preventionsarbete är en investering!

